

Gepubliseer op:

Deur Christus Alleen

Tuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

Leven Uit Het Geloof

door

Ds. H. Veldkamp.

Inhoud

De titel.....	3
Het geloof als levensbeginsel.....	4
Devaluatie.	7
Geen polis.	9
De positieve zijde.....	10
De negatieve zijde.....	13
Leven uit het geloof en de kerk.....	15
Ezechiël pro ecclesia.....	17
Pinksteren pro ecclesia.....	18
De rust van het "leven uit het geloof".....	22
Hoe wordt het beter?.....	23
Menschen Gods.....	25

De titel.

De woorden, die den titel dezer brochure uitmaken, zijn voor ieder, die den Bijbel kent, bekende klanken. Vaak ook niet meer dan klanken, helaas! Men denkt terstond aan de meer dan eens voorkomende uitdrukking (Habak. 2:4; Rom. 1:17; Hebr. 10:38): "de rechtvaardige zal uit het geloof leven". Dit "zal" klinkt ons dan meer als toekomstmuziek dan als een bevel voor 't heden in de ooren. We binden er terstond gedachten aan vast als deze: de rechtvaardige, d. i. de geloovige, zal aan het gericht ontkomen, het eeuwige leven *ontvangen*, de hemelpoort binnegaan. We betrekken dus deze dingen *op de toekomst*, en — het zij aanstonds toegegeven — niet ten onrechte. Ik wil zelfs gaarne erkennen, dat dit de naast-bijliggende bedoeling is van de zoo pas genoemde Schriftplaatsen: tegenover de oppervlakkige meening, dat men door de *werken* zalig wordt, leggen zij er den nadruk op, dat dit geschiedt door het *geloof* alleen.

Toch zou men zeer verkeerd doen, bij dit "leven uit het geloof" uitsluitend bij *toekomstige* heerlijkheden te verwijlen en er geen consequenties aan te verbinden voor het *heden*. Anders had de Bijbel evengoed kunnen schrijven, dat we in 't geloof zullen *sterven*. Er wordt integendeel zeer uitdrukkelijk van *leven* gesproken. Van *dit* leven. Want het "leven", het "eeuwige leven" is niet iets, wat de geloovigen *krijgen* na hun dood, maar wat ze *hebben* vóór hun dood. "Die in Mij gelooft, *heeft* het eeuwige leven", zegt Jezus. Wij "verwisselen het tijdelijke met het eeuwige" niet in het uur van ons sterven, maar in het moment waarop het nieuwe leven uit God in ons geboren wordt. We gaan niet "de eeuwigheid binnen" als we de oogen voor altijd *sluiten*, maar zoodra onze oogen *opengaan* voor de heerlijkheid van Jezus Christus. De Heidelbergsche Catechismus spreekt er ook ergens van, dat "ik nu het *beginsel der eeuwige vreugde* in mijn hart gevoel". Het "eeuwige leven" is geen geheel nieuwe staat van zaken, waar men nu nog geen "Ahnung" van heeft, maar de volledige uitgroei, de onbelemmerde ontplooiing van wat hier in beginsel aanwezig was. Derhalve krijgt het "de rechtvaardige zal uit het geloof leven", nu een veel wij deren inhoud. Het "zal" wordt behalve *belofte* ook *bevel*. 't Is een *opdracht*. 't Houdt de *taak* in voor mij, om door het geloof *heel mijn leven*, gedragingen en gedachten te laten bepalen. Ik leef precies als alle andere menschen, en toch geheel anders. Ik leef uit een ander beginsel, n.l. uit het geloof, en dit geloof beïnvloedt mijn handel en wandel tot in de allerkleinste bijzonderheden. We bezien het leven ook bij ander licht, n.l. onder eeuwigheidslicht. We zijn eeuwigheids-menschen geworden. We leven uit het geloof.

Het geloof als levensbeginsel.

Het onderwerp "leven uit het geloof" is dus onuitputtelijk. Dit boekje bedoelt niet anders dan een paar — m. i. voor onzen tijd noodzakelijke — aantekeningen daarover te maken. De eerste, hoogst eenvoudige en dáárom misschien al te zeer verwaarloosde is deze, dat men bezwaarlijk met het geloof iets ánders kan doen, dan er uit te léven. Dat woord "bezwaarlijk" is te zwak... het behoort tot het rijk der onmogelijkheden. Wat de wortel is voor de plant, en het hart voor den mensch, is het geloof voor den christen: hij kan er geen oogenblik zonder. Hij kan zich evenmin veroorloven, bepaalde tijden van zijn leven of voor bepaalde verrichtingen, zich van het geloof los te maken, als een visch zich permitteeren kan het water te verlaten.

Men mag daarom dit leven *uit* het geloof niet verzwakken tot een leven *van* het geloof, zooals bijv. een rijke leeft van zijn kapitaal. Want hoezeer een mensch ook kan samengroeien met z'n geld, zoodat hij in guldens gaat denken, de man en z'n schat blijven toch altoos *twee*. De rijke, die z'n kapitaal verliest, houdt daarmee nog niet op mensch te zijn, maar indien de christen zijn geloof verloor (gesteld dat dit mogelijk ware) zou hij daarmee afgesneden zijn uit het land der levenden. Het gaat hier om 'n to be or not to be.

Vanzelfsprekend is hiermee ook uitgesloten de opvatting, dat men "geloof" kan hèbben, zooals men tal van andere artikelen heeft. Sommige lieden hèbben een baantje, een vrouw, een auto en bovendien nog "geloof". Zij zien kans dit geloof "er buiten te laten", of "er bij te halen" al naar de omstandigheden zijn, maar dat zij *uit* het geloof niet leven, behoeft geen betoog. Zij zijn dragers van het geloof, zooals 'n ander z'n costuum draagt: dienende om zichzelf een behoorlijk uiterlijk te geven, en de schande zijner naaktheid te bedekken. Dat laatste lùkt meestal niet eens goed.

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat het geloof, waaruit wij léven, *levensbeginsel* is. Dat is het, omdat het geloof in contact brengt met Jezus Christus, die hèt Leven is. Geloof is contact met Christus. Dit is geen definitie, evenmin als Hebr. 11: het geloof is een vaste grond der dingen die men hoopt, of Zondag 7: een waar geloof is niet alleen een stellig weten,... maar ook een vast vertrouwen ... definitie's zijn. Het geloof is veel meer. Maar al dit meerdere is uitvloeisel van déze grondtrek: contact met Christus! Door dit contact gaan alle lampen branden: van verstand en gemoed, van wil en genegenheden. Zonder dat contact kunnen de ornamenten er zijn, en de kostbare kronen van koper of kristal, maar er is geen licht, en er wordt dus ook geen licht verspreid.

Dit beeld van de lampen is te mechanisch.

Schrift en belijdenis bezigen de organische beelden van wijnstok en ranken; van Hoofd en lichaam. Wij worden één plant met Hem, en zelfs der goddelijke natuur deelachtig. Door denzelfden Geest, die in Christus als het Hoofd en in ons Zijne lidmaten woont, hebben we met Hem waarachtige gemeenschap. Wij worden Christus door een waar geloof ingeplant, en nemen al zijn weldaden aan.

Eenerzijds is dus de christen door het geloof *receptief*: hij krijgt deel aan, en recht op al de weldaden en beloften van Christus voor dit en het toekomstige leven.

Anderzijds wordt hij door het geloof *productief*, want hij krijgt óók deel aan de levenskrachten van Christus, die hem in staat stellen dat wondere nieuwe leven te leiden, evenals de rank de levenssappen van den wijnstok opzuigt en omzet in purperen druiventrossen.

De geloovige aanvaardt dus niet slechts een stel waarheden en belijdt niet alleen een aantal beginselen, maar hij gaat uit zijn geloof *leven* dat leven, dat met Christus verborgen is in God.

Zij, die Christus zoo door een waar geloof worden ingelijfd, wórden zalig, zegt de Catechismus in Zondag 7.

Men kan met evenveel recht zeggen, dat ze zalig *zijn*. De Schrift spreekt minstens even duidelijk en even dikwijls van het zalig-*zijn*, als van het zalig-*worden* der geloovigen. Hoe zalig *is* het volk, dat naar Uw klanken hoort! Welzalig *zijn* d'oprechten van gemoed! Zalig *zijn* de armen van geest. Zalig zijn ze in de oorspronkelijke beteekenis van "vol". Vol van vrede niet alleen, maar ook vol van energie, omdat ze in contact gekomen zijn met Hem, die de Bron is van alle kracht, en licht en energie.

De vraag is urgent, of velen hun geloof zóó als levensbeginsel verstaan en beleven.

Deze vraag kan van hooghartigheid getuigen, als we uitsluitend naar anderen kijken, en echo worden van den man uit Lukas 13, die vroeg: Heere, zijn er ook weinigen die zalig worden.

Terecht heeft Dr J. H. Bavinck in zijn mooie boek: "Menschen rondom Jezus", van dezen inquisiteur gezegd: "Ge vindt dus in de vraag van dezen mensch den geestelijken keurmeester om den hoek komen, den grooten criticus die meet en weegt, en die in heel veel gevallen komt tot de uitspraak van het "te licht bevonden".

Wij willen daarom bovengenoemde vraag zelf niet in hoogmoed stellen, maar in ootmoed luisteren naar den Heere Jezus, die een soortgelijke vraag òns allen stelt, eenige hoofdstukken verder in Lukas: "Doch de Zoon des menschen, als Hij komt, zal Hij ook *geloof* vinden op de aarde? De Heere vraagt niet naar menschen, die hun geloof beleden hebben, want dezulken zal Hij er allicht genoeg vinden, maar naar *het geloof*, waarbij de fijne menschenkenner J. van Andel aanteekent: "niet maar als een in haar belijdenis geschreven, maar als een in de harten levend geloof." En even verder scherp maar waar: "Over Christus hoort men in zijn eigen huis haast niet meer spreken, laat staan dat men er het geroep hooren zou: kom Heere Jezus, kom haastelijk."

Het feit is helaas niet te ontkennen, dat wij tegenwoordig meer geloof hèbben, dan *uit* het geloof *leven*.

Met dat leven bedoel ik dan ook léven, niet meer, maar ook niet minder! Leven, dat is spreken, schrijven, handelen, denken, preeken houden en hooren, disputeeren, trouwen, doopen, zakendoen, eten, drinken, kortom alles, wat tot het leven behoort,... uit het geloof!

Twee mogelijkheden kunnen zich hierbij voordoen.

De eerste, meest sombere, is dat het geloof in 't geheel niet de bezielende kracht van al deze levensuitingen is, en dat men dus *naast* of in de buurt van het geloof leeft. Het geloof is in dat geval pose, traditie, gewenning of iets van dien aard, in elk geval géén levensbeginsel.

De tweede mogelijkheid is dat men wel leeft, maar niet *krachtig* leeft uit het geloof. Dat het niet tot doorbraak en tot ontplooiing kwam. Men kan aan een zieke het leven niet ontzeggen, maar het is meer vegetatie dan levensdrang. Men krijgt sterk den indruk dat zeer velen meer vegeteeren dan leven. Uitgedrukt in beurs-terminologie zou de qualificatie "stemming flauw" nog overdreven zijn. De medicus, die de diagnose stelt van het "lichaam van Christus" moet constateeren: t.b.c. De leelijke hoest, het fletse oog, de sleepende gang, en de geringe eetlust zijn van dit vreeselijk ziektebeeld de duidelijke symptomen. Het beeld van ons geloofs/*leven* vertoont vrijveel overeenkomst met ons Hollandsche polderlandschap vol hoestende en kuchende en griepige menschen.

Er *is* in onze hedendaagsche christenheid nog wel vrij veel rumoer en beweging, doch weinig echte bezieling en geestdrift. Wij beschikken over tal van *geleerde* menschen, mitsgaders theologen, polemisten e. d. maar tevens wordt een nijpend tekort openbaar aan *vrome* menschen en geheiligde persoonlijkheden, waarmee *Kerk en Wereld* thans in de allereerste plaats gebaat zijn. Jezus Christus wordt omringd door vele schildknepen en ridders en kampvechters, terwijl Hij toch alleen maar gevraagd heeft om *getuigen*: gijlieden zult Mijn getuigen zijn. Derhalve beleeft het koninkrijk Gods een tijd van laag-conjunctuur.

Het mag overigens dankbaar geconstateerd dat voor dit gebrek aan leven uit het geloof de oogen meer en meer opengaan.

Schrijvers als Risseeuw en Van der Stoep droegen daar in romanvorm het hunne toe bij.

Er zijn ook nog wel, die roepen: zwijg gij stil, ik weet daar niet van, en het gáát allemaal zoo mooi. Onder die laatsten schaar ik mij niet. Het zal alleen goed gaan, als we met elkaar weer leeren willen uit het geloof te léven!

Devaluatie.

Hiertoe zal het nooit kunnen komen, als we in het koninkrijk Gods aan inflatiepolitiek gaan doen. Een van de ernstigste oorzaken toch van de angstwekkende daling van onze geestelijke welvaart is de devaluatie van de gouden munt, die tot opschrift draagt: het geloof. Dit wil zeggen, dat het geloof hoe langer hoe meer van z'n eigenlijke waarde wordt beroofd, en velen zich trachten te behelpen met een "geloof" waar het hart uit weggesneden is. Voor geloof wordt aangezien en uitgegeven, wat er weinig of niets mee te maken heeft. Op de vraag: wat is geloof? wéten we allen het antwoord wel uit 'n boekje, maar we laten na, er in de practijk van ons leven het antwoord op te géven. Dat door deze geestelijke inflatie het koninkrijk Gods aan kracht en beteekenis inboet, zich niet uitbreiden kan, maar veeleer zienderoogen inkrimpt, behoeft geen betoog.

Een van de jammerlijkste vormen van waardevermindering van het geloof is wel, dat geloof wordt verward met orthodoxie. Geloof en rechtzinnigheid, godsdienst en kerkelijke richting worden dan ongeveer gelijklopende begrippen. Een "geloovig" mensch is in deze denkwereld dan iemand, die de "beginselen" kent, en een fijne speurzin heeft voor alle opduikende ketterijen. Doorkneed te zijn in de leer en "beginselvast" te wezen wordt geïdentificeerd met het christen-zijn. Nu *zijn* er — het zij aanstonds toegegeven — "geloovige" menschen met een sterk intellectueelen inslag; daarachter klopt het warme hart. Maar niet zelden zijn beginselvastheid en rechtzinnigheid andere woorden voor liefdeloosheid en hoogmoed. Een geloof, dat zich retireert in de kamer van het verstand, *is* geen geloof, al noemt zich de bezitter er van rechtzinnig. Het is in deze omgeving meestal ontzettend kil. Met een oordeel over "andersdenkenden" is men spoedig gereed, en het luidt niet twijfelachtig. Van ruimhartigheid kan geen sprake zijn, omdat het hart in 't geheel niet aan het woord komt. Samenwerking met andere "richtingen" is uit den boeze. Van een uitstellen en uitdragen van eigen geloofsrijkdom naar anderen is geen sprake, omdat er geen rijkdom *is*. Het "geloof" is versteend in het dogma en verstard in de zoutpilaar van eigen richting... gedenkt aan de vrouw van Lot! Ik zeg natuurlijk niet, dat het geloof met dogma en beginsel niets te maken heeft. Het heeft er alles mee te maken. Het geloof is ook een stellig *weten* van wat God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft. Maar het is dat "niet alleen". De meening, dat het geloof in die kennis opgaat, is op z'n zachtst gezegd ... 'n vergissing. Jammer genoeg, dat deze vergissing tegenwoordig steeds grooter proporties gaat aannemen. Wat Bavinck zei van de orthodoxie der zeventiende eeuw wordt steeds meer de geestelijke signatuur van onzen tijd: "Men belijdt thans zijn geloof niet meer, men gelooft alleen nog zijn belijdenis." Derhalve wordt het zoo huiveringwekkend koud in de kerk. Er is een geloof, dat slechts wéét en disputeert, maar nalaat wat het alleen *moet* doen: belijden en getuigen ... Niet alleen 's Zondags, maar altijd, in huisgezin en school, winkel en kantoor. Het leven van wie waarachtig persoonlijk gelooft is een *offer*. Het geurt als een bloem, het schijnt als de zon, het smaakt zoet als honig. Maar het smaak- en geur- en kleurlooze van christen-mannen en -vrouwen van nu — is dát *geloof*?

Het behoeft niet te verwonderen dat sommigen, die vinden dat er teveel "glas in lood" in de kerkraden wordt gezet, deze kille ruimte ontvluchten, om de warmte op te zoeken in buiten-, boven- of interkerkelijke kringen en groepen. Geloof, zoo definieeren dezen, is ervaring. Alle dogma's en leerstellingen kunnen mij desnoods koud laten, als ik maar weet een kind van God te zijn, gewasschen en gereinigd door het bloed van Christus. Een "geloovig" mensch is niet iemand die vele dingen en beginselen weet, maar die zegt: "één ding weet ik, dat ik blind was en nu zie."

Het kan niet ontkend worden, dat de menschen die zóó spreken, sympathieker aandoen dan die van wie boven sprake was. Er is warmte en warmte-uitstraling.

Maar als zij meenen in deze persoonlijke heilservaring het "wezen van het geloof" gegrepen te hebben, dan is er op z'n zachtst gesproken weer sprake van 'n ernstige vergissing. De zekere verachting, waarmee deze groep spreekt over de "orthodoxie" is

op z'n minst ongemotiveerd, want men doet in wezen precies hetzelfde, n.l. het geloof *beperken*, nu niet tot de verstandsfunctie, maar tot de "gevoelsfunctie". Devaluatie! Ik meen zelfs, dat dezen niet tot de minst-gevaarlijke deflationisten moeten gerekend worden.

De derde aanslag op den gouden standaard van het geloof wordt gepleegd door de woordvoerders van het "practisch christendom". Niet de leer, niet de ervaringen en stemmingen, maar de *daad*. Dáár komt het op aan!

Men heeft "natuurlijk" gelijk. Het geloof, dat niets *doet*, is geen geloof. Een geloof zonder de werken is dood. Als ik moest kiezen tusschen een "leerchristendom" en een "practisch christendom", dan zou ik het laatste kiezen, want het komt tenminste den naaste ten goede.

Maar ik *behoef* niet te kiezen, want als ik kies voor het geloof, kies ik voor beide: leer èn leven, theorie èn praktijk. Daarom heeft het "practisch christendom" even natuurlijk *ongelijk*. Want door het geloof te beperken tot de handeling, wordt het in wezen toch weer ontzenuwd. Devaluatie!

Wat *is* dan toch eigenlijk het geloof?

We hoorden reeds van een "contact met Christus".

Men kan ook zeggen: een aanval Gods op en inbezitneming van den mensch. Van den mensch! Niet slechts van z'n denkende hoofd of uitsluitend van z'n werkzame hand, maar van den *ganschen mensch* met al z'n functie's van hoofd, hart en hand. Er is in een geloovig mensch *niets*, wat niet door het geloof wordt aangeraakt en omgezet. Hij *doet* iets met z'n *hand* in het steunen van kerk en school, het kleeden der naakten en voeden der hongerigen; met z'n *verstand* tracht hij door te dringen in de mysteriën Gods met al de heiligen; met z'n *hart* vertrouwt hij dat niet alleen anderen, maar ook hem vergeving der zonden geschonken is, met z'n *mond* getuigt hij van z'n Zaligmaker; z'n *wil* wordt week als was en z'n *geweten* fijn als 'n magneetnaald. Kortom, de geloovige is "all round" christen. Geloovige van top tot teen. Het geloof is even diep geworteld in z'n hart als het openbaar wordt tot in z'n uiterste vingertoppen. Hij is daarenboven altijd en overal geloovige, in de kerk en thuis, aan het Avondmaal en op visite. Het kan niet zoo zijn, dat 't op 'n vergadering in orde is, en thuis prutswerk.

Wij behoeven dus niet te kiezen uit de vele variaties van geloovig christendom van kwart-, half- of driekwart formaat. We zien niet uit de hoogte neer op orthodox-, gevoels- of praktisch christendom, maar willen die met de machtige greep van het geloof combineeren tot één schoone harmonie: *menschen* Gods, tot alle goed werk bekwamelijk toegerust.

Geen polis.

Uit hetgeen tot nog toe gezegd is, kan afdoende blijken, dat we niet toe kunnen met wat ik zou willen noemen een "polis-geloof". Zoo'n polis is 'n prachtig ding: men bergt ze veilig weg in een kabinet of brandkast, betaalt op geregelde tijden z'n premie, en bezorgt zich, als de premie niet al te laag is, een rustige oude dag. Er zijn niet zoo weinigen, die hun "geloof" in de brandkast hebben. Het is geen pasmunt, waar men dagelijks mee handelt, koopt en verkoopt, maar 'n veilige belegging. De premies worden wel op tijd voldaan, daar niet van: men doet belijdenis van z'n geloof, bezoekt getrouw de kerk, laat z'n kinderen doopen enz. Voor de rest blijft alles vrijwel gelijk. Men krijgt, als men deze menschen ontmoet, die hun verzekering hebben afgesloten, niet den indruk van geheiligde persoonlijkheden. Ze zijn geen nieuwe menschen geworden. Hun gesprekken en gedragingen komen niet boven het peil der "wereld" uit. Er wordt in hun kring even druk kwaad gesproken van anderen, in moeilijke levensomstandigheden even hard gemopperd, in het leven precies zoo zelfzuchtig gehandeld als overal elders. Het "geloof" staat even geïsoleerd buiten het leven als die polis in de brandkast; er wordt niet mee gewoerd, kortom, men *leeft* niet uit het geloof. Men wil alleen in het geloof *sterven*, en de buitenwereld wordt per advertentie gewaar, dat dit inderdaad het geval geweest is. Ik zeg daar geen woord kwaad van, van die advertenties namelijk; de liefde gelooft alle dingen. Alleen zou men zoo gaarne hebben gezien, dat ieder die in het geloof heenging, ook *uit* z'n geloof had geleefd. Daar *is* het geloof immers voor, en daar heeft de wereld wat aan. God wil, dat de geloovigen een levende *werkgemeenschap* vormen, en geen tehuis voor ouden van dagen. Wij zullen niet uit het geloof *rentenieren*, maar uit het geloof *leven*.

De positieve zijde.

De opdracht, om uit het geloof te leven, is zoo wijd als het leven zelf.

Het is niet geoorloofd, het eene wel, het andere niet uit het geloof te doen.

Dit is niet alleen ongeoorloofd, maar voor den geloovige zelfs onmogelijk en eigenlijk ongerijmd.

Zoals een vrouw altijd en overal vrouw is, en haar vrouwelij ken aard verloochent, zoodra zij mannelijke allures aanneemt; zooals een kind spreekt als een kind, overlegt als een kind, en het tegen de borst stuit als het kind groote-menschen-manieren aanneemt, zoo verloochent de christen zijn geloof zoodra hij *niet* spreekt, overlegt, handelt als geloovige, d.i. niet leeft uit het geloof. Wij kunnen niet mediteeren, bidden, bijbellezen, kerkgaan enz. uit het geloof, en dan om iets te noemen: op reis gaan, handeldrijven, onze kinderen opvoeden buiten het geloof om, dus net als de ongeloovigen. Dit is ontaarding. We kunnen evenmin ons geloof doen functioneeren bij bepaalde gelegenheden, b.v. voor zieke dagen en rouw en moeilijke omstandigheden, of ook op feestdagen zeggen: 'k wil U, o God, mijn dank betalen, om ons voorts uit te leven, en het geloof uit te schakelen.

Dit alles is onmogelijk.

Ons geloof spreekt niet alleen in alles een woord mee, maar heeft alléén het woord.

Met dat geloof zijn we ten allen tijde electricch geladen: wie met ons in aanraking komt, *voelt* het direct.

Dat geloof geeft aan al ons doen en laten een eigen accent.

Zoals een bloem uit de wortel leeft, en zou sterven zoodra ze van de wortel werd afgesneden, zoo zou het niet-leven uit het geloof ons de dood doen.

In huis en op straat, bij onze voeding en onze opvoeding, in gezelschap en in de eenzaamheid, in de kerk en op het kantoor, in Nederland en in het buitenland, altijd en overal gedragen we ons als geloovigen, is het geloof de stille drijfveer, die ons denken en doen in één bepaalde richting stuwt, de geheime kracht, die de wereld overwint. Er is geen plan, dat we bedenken, geen onderneming die we op touw zetten, geen ding zoo nietig in ons leven, of het moet opkomen uit de wortel van ons geloovig bestaan, en bezien van uit de gezichtshoek van het geloof. De apostel Paulus betreft er zelfs het eten en drinken in. Wij eten en drinken als ieder ander en doen het toch anders. We erkennen dat "noch onze zorg en arbeid noch uwe gaven zonder uw zegen ons gedijen". Zoo eten we uit het geloof. "Hetzij dat gijlieden eet, hetzij dat gijlieden drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het alles ter eere Gods".

Dit leven uit het geloof moest bij ons heel *onopzettelijk* gaan.

De bloem leeft uit de wortel en geurt, en spreidt haar schoonheid ten toon dit gaat alles ongedwongen.

Er is geen opzet in 't spel.

Er behoeft ook geen rouge bij men blanket de leliën des velds niet. Het spontaan-groeiende leven kent geen opsmuk.

Bij òns gaat dit helaas zoo heel anders vaak.

Het "gewone" leven gaat spontaan genoeg; er heerscht een ongedwongen en opgewekte toon, zoolang het gesprek gaat over nieuwe burens, nieuwe uitvindingen en nieuwe kansen; over dominees en preeken, kabinets- en elke andere crisis. Maar het stukt en stoot aan alle kanten, zoodra het "geloofsleven" aan de orde wordt gesteld. We moeten ons daartoe extra "zetten". Soms ook een gelegenhedsgezicht zetten. Dan komt er rouge. We gaan "dik" doen, en onszelf een houding geven, bij huisbezoek en op vergadering. Er is iets gedwongens in. En we zijn blij, als de plooiën weer gladgestreken

kunnen worden, en we weer rustig en genoegelijk weg kunnen glijden in "'t gewone leven".

Uit een en ander blijkt, dat er nog wel iets hapert: in elk geval, dat we niet uit 't geloof leven.

Het *spontane* ontbreekt.

We zijn door 't geloof niet gegrepen!

We léven niet uit 't geloof, maar we wórden geleefd.

"Het geloof", zegt iemand, "is niet een telkens afgebroken stippellijn, als de morse-teekens bij het telegrafeeren, maar de steeds klimmende lijn, de organische groei, die wel zijn belemmeringen en storingen heeft, maar waarbij toch het levensproces niet wordt afgebroken. Het leven des geloofs is niet een leven van intermitteerde aandoeningen, maar leven uit *geloof*, dat zich richt op de beloften van het Evangelie".

We zouden dan ook beter doen, niet meer te spreken van het "geloofsleven", want dit wekt den indruk, dat er nog een ander leven naast het geloofsleven staat. Evenmin moest men spreken van "geloofskwestie's", want *heel* het leven is een geloofskwestie: de rechtvaardige zal uit het geloof leven van den Zondagmorgen tot den Zaterdagavond.

En met deze opvatting gaan we vierkant positie nemen tegenover het Doopersch dualisme, dat het "geloofsleven" ziet als een eilandje in den oceaan, of een oliedrop op de wateren.

Het tragische daarbij is intusschen, dat we allen *in theorie* dit dualisme van natuur en genade, schepping en herschepping, wereld en kerk afwijzen, terwijl het in de *practijk* door niet weinigen met vlag en wimpel wordt binnengehaald.

Neen, we aanvaarden wel niet al de consequentie's der "Doopersche mijdinghe" gelijk het Anabaptisme die trok, door alle wereldsche ambten uit den booze te achten, eed en krijgsdienst te verwerpen enz. We zijn er ook radicaal overheen, om in de snit van onze kleeren, de manier van ons spreken en tal van andere dingen meer deze "mijdinghe" tot uitdrukking te brengen.

Maar het dualisme is gebléven, in dezen zin namelijk, dat men z'n leven in twee vakken, en dan nog twee zeer ongelijke vakken verdeelt. Het kleinste vakje is het Zondagsche leven, dat gereserveerd blijft voor het "geloof", de meditatie, de kerkgang, kortom het "zoeken van de dingen die boven zijn", en het groote vak van de zesdaagsche week is voor de alledaagsche dingen, waar de zaken zaken zijn, naar men zegt, ieder een dief is in z'n nering, en de stroom van het leven vloeit in rustige wereldsche bedding. Men herkent vaak op Maandagmorgen den kerkmensch van gisteren nauwelijks, en het onderscheid tusschen hem en zijn ongeloovigen collega is, dat die gisteren op 't voetbalveld was en hij in de kerk. Voorts interesseert hij die naar de kerk ging zich heviger voor wat gisteren op gezegd voetbalveld gebeurde, dan die ander zich interesseert voor wat in de kerk gezegd was. Voor de rest konden ze tweelingen zijn.

Bovendien doet zich nog de neiging kennen, om het kleine vakje, dát nog voor het geloof bestemd is, zoo klein mogelijk te maken. Men heeft gelaten een preek aangehoord (voor de tweede keer was het te warm en te ver!) waarover op de Zondagavondvisite met geen woord meer gerept is — alleen bij de koffie was men 't er over eens dat 't weer dunnetjes was — en voorts is de vraag in de vragenbus gedeponeerd, wat ál of niet mocht op Zondag.

Men moet voor het principiëel-Doopersche standpunt, dat wereldmij ding boven wereldwijding verkiest, meer respect hebben dan voor dit praktisch dualisme, waarin noch van mijding noch van wijding der wereld iets meer te ontdekken valt.

De wereldwijding, anders gezegd het opeischen van alle terrein des levens voor Christus, waarover wij het vaak druk hebben, kán ook een poging zijn om met een minimum geloofs-spanning, en een maximum cultuurgenieting nog net de hemelpoort binnen te

glippen.

De negatieve zijde.

We hebben een poging gewaagd, om de opdracht: "uit het geloof te leven" *positief* te beschrijven. Het was niet: het geloof laten functioneeren bij bijzondere gelegenheden, maar gansch ons denken en doen laten opkomen uit de wortel van ons geloovig bestaan. Zoals een bloem uit de wortel *leeft*.

Dit krijgt nog een bijzonder accent, als we gaan letten op de *negatieve* zijde, dat al wat uit het geloof *niet* is, *zonde* is. Paulus heeft dat geweldige woord eens aan de Romeinen geschreven (h. 14:23), en natuurlijk via hen ook aan ons. Het is in staat ons een schok te geven, zoals zooveel andere Bijbel-woorden, indien we ons er althans nog niet aan gewend hebben, den Bijbel uitsluitend te gebruiken, om er dierbaar over te hooren preeken. "Al wat *uit het geloof* niet is, dat is *zonde*" ... dat maakt ons zondenregister heel wat langer dan het al *wás*, want het voegt *bij* de zonden waarvan we ons *bewust* waren die, waarvan we ons slechts half of in 't geheel *niet bewust* zijn, en de Bijbel verklaart kortweg zonde te zijn iets, waarover wij tot nog toe misschien nog al aardig tevreden waren. Laat me een concreet voorbeeld mogen noemen: een moeder bestraft haar kind, zeg uit... zelfhandhaving. Dat is mogelijk, want ook in het teere werk der opvoeding hebben we vaak meer ons zelf op het oog dan het kind, en... Góds eer. Dus: de jongen zal en moet leeren *mij* te gehoorzamen. Dergelijke overwegingen zijn stellig niet *uit het geloof*, maar uit het eigen-ik. Het is zeer zeker mogelijk, dat bedoelde moeder buitengewoon goede resultaten boekt, en iedereen haar prijst om de orde en tucht in haar gezin, maar het tragische is, dat wat zoo naar *menschelijke* maatstaf gemeten *goed* heet, naar goddelijke maatstaf... zonde heet, omdat het uit het geloof niet was. De moeder in kwestie staat even schuldig tegenover den hemelschen Vader, als de onhandelbare zoon tegenover de aardsche moeder, terwijl moeder bovendien nog in den waan verkeert, dat ze 't zoo goed doet.

Op dezelfde wijze is *elk* leven, hoe correct overigens en versierd met tal van goede hoedanigheden, dat niet opbloeit uit de wortel van het geloof — zonde! Augustinus sprak in dit verband van de "blinkende zonden" der heidenen; het bestek van dit onderwerp laat niet toe, daar uitvoerig op in te gaan.

Een schriftgeleerde onder mijn lezers, die Romeinen 14 nauwkeurig heeft nagelezen, zou de opmerking kunnen maken, dat Paulus het ter plaatse toch in 't geheel niet heeft over hèt geloof in den zin waarin *wij* thans van hèt geloof spreken.

De juistheid van die opmerking kan en wil ik geen oogenblik tegenspreken.

Het gaat daar over de z.g.n. "middelmattige dingen" als vleesch eten en wijn drinken, en de apostel verklaart dan, dat als iemand "geloofd", dus persoonlijk overtuigd is, dat het niet mag, hij het dan ook volstrekt niet moet doen. Want dan verkracht hij z'n eigen consciëntie, en wórdt het hem tot zonde. Dit is in het verband ongeveer de draagwijdte van: al wat uit het geloof niet is, dat is zonde.

Maar als dan reeds "zonde" genoemd wordt wat niet door persoonlijke overtuiging gedragen wordt en uit *het* geloof opkomt, dan is toch in *elk* geval "zonde", wat niet uit "het" geloof opkomt. Dit is een voor de hand liggende conclusie, precies op dezelfde wijze als men uit het feit dat iemand die z'n broeder haat, een doodslager is, a fortiori mag afleiden, dat wie z'n broeder dood slaat *in elk geval* een doodslager is. Als reeds zonde is wat uit "geloof" niet is, dan is in elk geval zonde, wat uit "het" geloof niet is.

Deze regel geldt voor heel ons leven.

Niet alleen voor de groote, maar ook en vooral voor de "kleine dingen".

Ons leven *bestaat* immers hoofdzakelijk uit kleinigheden, en het is juist dit klein goed dat alles bederven kan of mooimaken. Het komt er daarom op aan, de kleine dingen van het leven te stellen onder het felle zoeklicht van Gods Woord en in het kleine getrouw te zijn.

Onze verloving en ons huwelijk; ons onderwijs en onze opvoeding, onze omgang met mensen, en ons ijveren voor het vereenigingsleven; ons kerkgaan en bidden; ons offeren voor de armen en voor de Zending, en duizend dingen meer — als het uit het geloof niet is, dan is het *zonde*.

Iedereen weet, dat het heel goed mogelijk is, en ook heel vaak gebeurt, dat deze dingen *niet* geschieden uit het geloof. Er worden heel wat dingen gedaan uit sleur, uit gewoonte, uit plicht, uit vrees, uit sympathie, uit verveling, en weet ik wat voor motieven meer. En dan kan het uitnemend *gaan*, en gesmeerd loopen, en de mensen zullen ons prijzen vanwege onze "goede werken", maar *zonde is* het. Want *goede* werken, zegt de trouwe Heidelbergsche Catechismus, zijn die, welke uit *een waar geloof, naar* de wet Gods en *tot* Gods eer geschieden. Geen van deze elementen kan er aan ontbreken. Men kan van een mensch, die geen *hart* meer heeft, niet zeggen, dat hij nog leeft, omdat hij toch nog *longen* overhoudt. De man is dood. Evenmin kan men zeggen, dat veel dingen toch nog wel prijzenswaard zijn, hoewel nu ja, het geloof er aan ontbreekt. Het geloof is er juist de wortel, het levensbeginsel en het hart van.

Nu moeten we ons leven, en datgene waarmee we ons leven vullen, maar eens gaan controleeren. Zulk een zelf-contrôle is uitnemend werk. De meeste levens verglijden doelloos en vruchtloos in de mist, omdat die contrôle ontbreekt. Waarom doe ik dit, en uit welk motief deed ik dat. Ik vrees, dat als we dat alles heel eerlijk op de weegschaal gaan leggen, het geloofsgehalte minimaal zal blijken te zijn. Dat wil dan zeggen, dat er heel wat "zonde" is in die dingen waarover we tot nog toe aardig tevreden waren. En dat we wel beginnen mogen vergeving te vragen voor onze gebeden en offeranden, voor onze ijver en enthousiasme, voor ons preeken houden en preeken hooren, voor onze psalmen en gezangen, voorzoover het *uit het geloof niet was* — want al wat uit het geloof niet is, dat is *zonde*!

Hiermee heb ik alleen maar *negatief* trachten aan te toonen, hoe noodzakelijk het is, *uit het geloof te leven*. Want de maatstaf die wij en de mensen aanleggen, is niet betrouwbaar, en er kan een verzondigd leven liggen onder een blinkend kleed. Dit is de tragiek der *zonde*, die ons niet alleen slecht, maar ook blind maakt, en ons doet prijzen wat leelijk is, voor schoon doet aanzien wat *zonde* is, en voor "iets" doet doorgaan wat "niets" is.

Leven uit het geloof en de kerk.

Feitelijk zou nu moeten worden aangewezen, hoe het leven uit het geloof in de verschillende verhoudingen van huisgezin, maatschappij, kerk en staat enz. tot openbaring komt. De aard van deze brochure-reeks legt evenwel beperkingen op, en we bepalen ons daarom tot enkele opmerkingen over het geloofsleven en de *kerk* en: het geloofsleven en de *wereld*.

Allereerst dan de *kerk*.

Als hier verder van "kerk" gesproken wordt, dan wordt speciaal de kerk in haar institutionaire vorm bedoeld, en zou ik willen betoogen, dat het leven des geloofs het zonder die kerk niet stellen kan. Van de kerk als "lichaam van Christus" behoeft dit natuurlijk niet betoogd, want daarover zijn allen het eens dat een leven buiten het lichaam van Christus niet mogelijk is. Deze eensgezindheid ontbreekt ten aanzien van het *instituut*.

Op de vraag, of het leven uit het geloof iets te maken heeft met een geïnstitueerd kerkelijk leven, loopen de antwoorden nogal uiteen.

Sommigen zijn van meening, dat het er *uitsluitend* mee te maken heeft. Geloofsleven en kerkelijk leven zijn in deze beschouwing identiek. Buiten de bedding der kerk begeeft zich de stroom van het geloof niet.

Anderen oordeelen daarentegen, dat kerk en geloof weinig of niets met elkaar te maken hebben.

De stroom van het leven des geloofs laat zich niet alleen niet dringen in zulk een enge bedding, maar bovendien werken deze kerkelijke vormen eer belemmerend dan stimulerend op het leven des geloofs. De kerk is in deze beschouwing een benauwing en een bedreiging van het leven.

Met name in onzen tijd staan de papieren der kerk niet bijster hoog.

Bij "kerk" denken velen terstond aan formalisme en versteening, in elk geval niet aan een levende werkgemeenschap.

Dat deze gedachten-associatie's er zijn, en het woord "kerk" niet terstond de gedachte aan een strijdbaar leger oproept, meer aan kilheid dan aan warmte doet denken, is natuurlijk mee de schuld der kerk zelf.

Hoe dit ook zij, de afkeer van de kerk groeit, en de almeer veldwinnende gedachte is deze, dat de kerk niet daar is, waar Woord, ambt en sacrament zijn, maar waar veranderde mensen zijn. Of deze veranderde mensen nu samenkomen in een kerk of in een groep of gezelschap is lood om oud ijzer. In elk geval zijn kerk en sacrament, leer en ambt dingen van den tweeden of derden rang. Het zijn de-niet-noodzakelijke "vormen".

Bij deze laatste opmerking, waarin een onverholven afkeer van "vormen" tot uitdrukking komt, wordt schromelijk vergeten, dat *alle* leven, dus ook het leven uit het geloof, z'n vormen kiest. Het innerlijke leven vraagt een uitwendige gestalte, de stroom wil een bedding, de ziel een lichaam, de "mens sana" een "corpus sanum".

Derhalve heeft het leven uit het geloof de drang om te zoeken naar den meest passenden vorm, dat is de kerk. Wat het lichaam voor de ziel is, is de kerk voor het geloof. *In* die zichtbare openbaring krijgt het geloof niet alleen gestalte, maar daaruit wordt het ook gevoed. Bovendien is deze redelijke vorm door God aldus gewild.

Natuurlijk kan men dezen vorm *overschatten*.

De noodzakelijke vorm ontaardt dan in een knellend formalisme, dat het leven niet dient, maar bedreigt. We kunnen dan in extase raken hoe in ons kerkelijk systeem alles past en sluit als een bus: een pracht organisatie, de meest-ideale kerkvorm die op de

aarde te bereiken is, waarin we onze offeranden per giro afdoen, en barmhartigheid oefenen diaconaal. Wanneer deze vorm niet gevuld wordt door de bezielende kracht van het geloof, is het wat een lichaam is zonder ziel een lijk.

Anderzijds kan men ook den vorm *onderschatten*.

Dit bedrijf is zeker niet minder gevaarlijk als het eerste.

Gewoonlijk hebben zij die aan het "leven" de voorkeur geven boven de "leer", die het wezen hooger schatten dan de vorm een zeker "prae" in de schatting der menschen boven hen die ijveren voor de uitwendige vormen, en de zuiverhouding van het instituut. Ten onrechte! Er is niet de minste reden noch eenige schijn van recht, om de uitwendige vormen als minderwaardig op zij te zetten. Want, is een lichaam zonder ziel een lijk, een geest zonder lichaam is een spook, en God is geen God der dooden, maar der levenden; derhalve geen God van lijken noch van spoken en schimmen. Het leven uit het geloof postuleert derhalve ziel en lichaam, wezen en vorm, bezieling en warmte in en door kerkvorm, ambt en sacrament.

Het waarachtige leven uit het geloof zal daarom niet wars zijn van "lichaams- en schoonheidscultuur", d.i. het zal de meest-ideale vormen minnen en steeds voor *reformatie* te vinden zijn, en anderzijds *uit* de *ambtelijke* bediening van Woord en Sacrament kracht putten tot nieuwe en breeder ontplooiing.

Ezechiël pro ecclesia.

Het mag, gezien de huidige koers der geesten — ook "gereformeerde geesten" — geen monnikenwerk heeten, dit nader met de Schrift te motiveeren.

De keuze der Schriftplaatsen is zeer onvolledig, men kan ze naar believen aanvullen.

Allereerst zij dan gewezen — om met het Oude Testament te beginnen — op de profetieën van Ezechiël.

In de hoofdstukken 36-37 van zijn boek heeft deze man Gods allen nadruk gelegd op "het leven". De Heere zou aan Zijn volk een nieuw hart en een nieuwen geest geven. Onder de drijfkracht van des Heeren Geest zouden zij in Zijn inzettingen wandelen, en Zijn Woord in practijk brengen!

Nu, wat wil men nog meer dáár is de nieuwe gemeenschap!

Men kan een nieuw leven beginnen de rechtvaardige zal uit het geloof leven!

Naar den smaak van velen, die op den *vorm* niet letten, had Ezechiël nù gevoegelijk de pen kunnen neerleggen en schrijven: Einde.

Maar zoo is het *niet* naar den smaak Gods en de wijsheid Gods.

Er ligt een ontzaglijke goddelijke wijsheid in, dat de profetieën van Ezechiël nu nog aangevuld worden met een achttal hoofdstukken (h. 40-48) waarin de nieuwe *tempel* ontworpen wordt, en de lengte- en breedtematen nauwkeurig zijn aangegeven.

Zonder deze hoofdstukken zou Gods reformatorisch werk niet àf geweest zijn.

De nieuwe *geest* moet zich openbaren, zichtbare gestalte krijgen in de uitwendige *vormen* van tempel en muren en godsdienstige verrichtingen.

Ezechiël, de nauwkeurige ontwerper van plattegronden, neen, hij verkondigt niet slechts *reveil* (de nieuwe *geest*) maar *reformatie* (de nieuwe *vorm*).

Hij kàn er geen genoegen mee nemen, dat er inwendige verandering, verlichting, opleving komt, maar hij staat er op, dat de inwendige vernieuwing *gestalte* krijgje in de daarmee overeenkomstige uitwendige vormen.

Bij de mens sana, het nieuwe hart, hoort het corpus sanum van den nieuwen tempel.

Vandaar, dat Ezechiël met zooveel voorliefde heel lang vertoeft bij dezen nieuwen tempel en in zijn gedachten de muren kust en de altaren streelt. Neen, waarlijk die lange opsomming van de lengte van dit en de breedte van dat, de kamertjes en het plaveisel, is geen theoretische liefhebberij van 'n teekenaar, maar de hartstocht van den profeet, die de *reformatie* der kerk vurig begeert en liefheeft, en uitspreekt, dat men zóó alleen door het geloof kan léven.

Pinksteren pro ecclesia.

De Pinkstergeest, door Ezechiël voorzeggd, is met Zijn profeet niet in tegenspraak gekomen, want terstond bij Zijn komst heeft hij niet het ruime sop gekozen, doch heeft Zichzelf integendeel geperst en gestuwd in kerkelijke bedding. De *kerk*, in haar vergadering bijeen (in Handel. 1 staan uitdrukkelijk de namen der ambtsdragers voorop!), waar Petrus straks opstaat, niet om te *getuigen*, maar om ambtelijk het Woord te bedienen, heeft de komst van den Geest ingewacht, en daar is Hij ook gekomen. Het scheepke der kerk is van meetaf toegerust met de stuurlieden van apostelen, profeten, herders en leeraars, en met het kompas van het Woord: de *leer* der apostelen.

En wat het sacrament betreft, reeds de eerste Pinksterprediking drijft heen naar den doop, en niemand kan het *water* weren, dat dezen niet gedoopt zouden worden, terwijl toch de Heilige Geest met *vuur* doopte! Wie zegt dat die Geestesdoop veel echter is, en het water van den doop door het vuur van den Geest wil laten verslinden, vergeet, dat God zelf van den aanvang der kerk de *vormen* van kerk, ambt en sacrament heeft geëerd, en dat het niet vroom is, over deze vormen de schouders op te halen.

Uit het geloof te leven wil zeggen óók de poort des hemels en de deur der kerk met elkaar in verband te zetten, doopvont en Heilige Geest niet van elkaar te scheiden, en geen afstand te zien tusschen geesteszalving en institueering en voortgaande reformatie der kerk.

Natuurlijk kan de Heere tijdelijk Zijn kerk uitschakelen, om op buitengewone wijze Zijn werk voort te zetten, zooals eens de apostelen eenvoudig op nonactiviteit werden gezet, toen ze door ongeloof de booze geesten niet meer de baas konden, maar dit is zoowel de schande als de schade der kerk.

Kerk en wereld.

Het instituut der kerk is noodzakelijke levensvorm van het geloof, maar absorbeert natuurlijk den stroom van het geloof niet. Integendeel zal vanuit dit centrum het geloof zich uitbreiden naar alle verhoudingen en kringen van het leven, en invloed oefenen op de wereld. Naar het woord van den profeet Micha (hoofdst. 5:6) zal "Jacobs overblijfsel zijn in het midden van vele volken als een dauw van den Heere (en) als druppelen op het kruid."

Dit zijn zulke bekende dingen, dat het overbodig moest schijnen, daar ook nog maar één woord over te verspillen, maar het *is* helaas niet overbodig! Voor veler besef is de kerk een toevluchtsoord van geestelijk onbehuisden, een reddingsark, of een soort bankinstelling waar men z'n geestelijk bezit veilig deponereert; soms krijgt men den indruk van zoiets als een "hemeltrein", waar de passagiers breeduit gaan zitten of ostentatief uit de coupéramtjes hangen uit vrees dat al te veel ongewenschte passagiers zullen binnenkomen en de behagelijke rust verstoren. Hierin rijdt men liefst vlug, veilig en voordeelig.

In al deze gevallen is de kerk een instelling die opneemt, niets dóórgeeft; waar men zich veilig en op z'n gemak gevoelt maar waar geen activiteit wordt gevraagd. De kerkmensen zijn consumenten en geen producenten, de bloemetjes die de dauw inslurpen, maar niet de dauw van den Heere zelf. De kerk is de "hemeldiligence" die door de vlakke velden dezer wereld rijdt, maar geen strijdbaar leger, door Christus gerecruteerd om de aarde, die een gewest van de hel geworden is, weer in te lijven bij het koninkrijk der hemelen.

In de beste gevallen wil men dan nog wel van zoo'n offensief op de wereld weten, maar daar hebben we dan onze mensen voor: het apparaat van de Zending, dat via missionarissen, deputaten, collecten en quota onfeilbaar werkt, en voorts zijn daar onze evangelisatie-commissie's. Dit zijn de enkele officieren en manschappen die we mobiel gemaakt hebben, maar voor de rest heeft het leger zelf de geweren aan rotten gezet, studeert de parades in, of heeft gehoor gegeven aan het commando "rusten".

Het is geloof ik niet te stout gesproken als beweerd wordt dat het besef, dat de kerk er alleen is, niet om vliegensvlug door de wereld heen te rijden, maar de wereld te overwinnen door haar geloof nog niet genoegzaam tot ons is doorgedrongen.

Evenmin, dat van die "dauw van den Heere" elke geloovige een dauwdruppel behoort te zijn, en dat de wereld niet gewonnen noch overwonnen wordt door de prediking in de kerk (waar ze niet kómt en die ze dus niet hoort) maar door de levende prediking van den *wandel* der geloovigen, die even verkwikkend en vruchtbaar voor hun omgeving moet zijn als de dauw voor het dorstige land.

Dat is de prediking van: de rechtvaardige zal door het geloof *leven*.

Christus heeft ook aan meerdere genezen melaatschen gezegd, dat ze maar geen wóórd moesten zèggen, maar zichzelf eenvoudig *vertoonen* aan de priesters.... deze keurmeesters, die voor de prediking van den Heiland geen oor hadden, konden dan in deze levende toonbeelden der genade de kracht van Christus ervaren, en op dezelfde wijze legt ook Petrus allen nadruk op het *leven* uit het geloof als hij de vrouwen opwekt tot een kuischen wandel in vreeze "opdat ook, zoo eenigen den woerde ongehoorzaam zijn, zij door den *wandel* der vrouwen, *zonder woord*, mogen gewonnen worden (1 Petr. 3:1, 2).

De apostel Petrus zou er zich weinig van aantrekken, als iemand dit een "ethische" ketterij noemde.

In elk geval is het een feit, dat de wereld nu eenmaal een open oog heeft voor de prediking van het leven, en zich er minder om bekommert of iemand geloovig stèrft, dan wel of hij uit het geloof lééft. De wereld wil in ons iets anders *zien*. En nu moge het volkomen waar zijn, dat de kinderen dezer wereld 'n slordigen levenswandel der geloovigen misbruiken als dekmantel om hun bekeeringsonwil te verbergen, dit geeft

óns niet het recht, om den eisch dat in ons een ander leven tot openbaring zal komen, min of meer hautain af te wijzen, want die eisch is volkomen billijk, en reikt ongewild een eerepalm over aan Christus, die in staat is zulk een nieuw leven te géven.

We zijn er lang niet genoeg van doordrongen, hoezeer de stumperige en stuntelige levensgang der kerk een *belemmering* vormt voor Christus, precies als die uitpuilende treinreizigers van zoopas, die met norsche gezichten liefst geen passagier meer doorlaten. Het is een jammerlijk verschijnsel, dat vele twistende kerkleden aan de ambtsdragers handen vol werk geven, inplaats dat het ambt der geloovigen met het bijzondere ambt eensgezind samenwerkt om de wereldoverwinnende taak der kerk te vervullen.

Er moge in het radicalisme van de Oxford-groep om met de zonde eens en voorgoed te breken, een gevaarlijk humanistisch element schuilen, het kan en moet toch voor de kerk des Heeren een heilzaam correctief zijn, om niet al te gemakkelijk genoeg te nemen met de overigens vaststaande waarheid, dat de allerheiligsten, zoolang als zij in dit leven zijn, slechts een klein beginsel hebben dezer gehoorzaamheid. De eisch van Gods Woord is ook steeds radicaal: een iegelijk die den Naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

De kracht van het "leven uit het geloof".

Het "niet leven uit het geloof" is tegelijk de oorzaak van onze *zwakheid*.

Er zijn tegenwoordig tal van omstandigheden, die we niet meer de baas kunnen. Hier een zee waar we niet doorheen en ginds een muur waar we niet overheen kunnen. Zoowel in het kleine als in het groote. We staan aan alle kanten hopeloos verlegen en machteloos. Het is soms om er wanhopig onder te worden.

Dit ligt niet aan de macht der omstandigheden, die ons wel te sterk *moeten* worden, en waar we onmogelijk tegen op kunnen, maar aan gebrek aan geloof.

Toen de discipelen van Jezus den maanzieken knaap niet konden genezen, heeft de Heiland *niet* gezegd, dat dit ook inderdaad hun zwakke krachten te boven ging, maar heeft hij hun ongeloovigheid *verweten*, en gezegd, dat als zij geloof hadden als een mosterdzaad, zij tot dezen berg konden zeggen: word opgeheven en in de zee geworpen, en het zou geschieden.

De fout lag dus bij hen zelf.

Als zij uit het geloof geleefd hadden, zouden ze niet machteloos gestaan hebben.

Er bestáán voor het geloof geen onmogelijke dingen, want nooit kan 't geloof te veel verwachten. Er zijn geen machten, die het geloof de baas kunnen worden, want dit is de overwinning, die de *wereld* overwint, namelijk ons geloof. De muur, waar ik zooeven van sprak, we moeten er niet overheen, maar hij *valt* door het geloof, zooals de muren van Jericho. Ze bestaan eenvoudig niet meer. En de zee, we moeten er niet overheen, maar ze valt droog, zooals de Roode Zee open viel door het geloof.

Voor hen, die 't heil des Heeren wachten, zijn bergen vlak en zeeën droog. En worden ook allerlei duivelsche machten uit ons hart, huis en wereld, zooals bij dien maanzieken knaap, eenvoudig uitgedreven.

We staan er niet meer machteloos tegenover.

Het geloof is niet maar een onfeilbaar middel om zelf zalig te worden, maar vertegenwoordigt een geweldige *macht* in de wereld. Het is het contact met den almachtigen God, en geeft ons zoo in zekeren zin deel aan de goddelijke almacht. We zeggen tegen eiken berg: verdwij, en tegen eiken muur: word verpletterd. De machten van mammonisme en militarisme, van tweespalt tusschen de christenen, die de muren van verwijdering doet optrekken, van de zonde, die zooveel menschen in de boeien slaat, en die allen te zamen het Koninkrijk Gods tegenstaan, zijn geen oogenblik in staat, den geloovige van z'n stuk te brengen, want ze zijn hem evenzooveel muren, die hij tot taak heeft, donderend ineen te doen storten.

Hebreeën 11 moet onze dagelijksche lectuur zijn.

"Welke door het geloof koninkrijken hebben overwonnen, de muilen der leeuwen toegestopt, de kracht des vuurs hebben uitgebluscht, de scherpte des zwaards zijn ontvloden, uit zwakheid krachten hebben gekregen, in den krijg sterk geworden zijn, heirlegers der vreemden op de vlucht hebben gebracht; de vrouwen hebben hare dooden uit de opstanding wedergekregen."

De rechtvaardige zal uit het geloof leven.

En al wat uit het geloof niet is, dat is zonde.

De rust van het "leven uit het geloof".

Zij, die uit het geloof leven, zijn wel in hoge mate actief, en ten alle tijde "geladen" en vol spanning, maar van overspanning en zenuwachtigheid is bij hen geen spoor te ontdekken. Hun leven is even bewogen als rustig; het vertoont niet het beeld van een stormachtige zee, maar veeleer dat van den ervaren zeekapitein, die in den storm niet als de passagiers het hoofd verliest, maar volmaakt rustig blijft: *saevis tranquillus in undis*. Het geloof verleent aan hem, die er uit leeft een soliditeit en kalmte, die de bewondering afdwingen van iedereen, omdat hij *verzekerd* is, dat noch dood noch leven, noch engelen noch overheden noch machten, noch tegenwoordige noch toekomstige dingen, noch hoogte noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welk is in Christus Jezus, onzen Heere" (Rom. 8:38, 39).

Dezelfde man, die dit soliede woord op papier *schreef naar* Rome, heeft het ook bevestigd in zijn leven op *reis naar* Rome. Toen het schip in een vliedenden storm kwam, was *hij* de eenige die z'n kalmte niet verloor, niet omdat hij de ernst van den toestand niet inzag, maar omdat hij leefde uit het geloof in dien God, die ook de golven en de winden gebiedt. Door dat geloof beheerscht hij ook volkomen de situatie, en wordt de man, die beter met perkamenten kon omgaan dan met matrozen en ankers, de eigenlijke gezagvoerder, aan wien officieren en manschappen gehoorzamen; door dat geloof treft hij alle maatregelen die op dat oogenblik noodig zijn, en gaat hij zelfs, alsof het 't kalmste weer van de wereld is, met de bemanning eerst... eten!

Het geloof maakt dus uitermate nuchter en kalm.

De apostel Paulus is het klaar bewijs, hoe het geloofsleven zich niet laat beperken tot synagogen en Areopagus, tot kerk en kansel, maar evenzeer het beslissende woord spreekt bij het neerlaten van ankers en reddingsbooten; op het dek van het schip moet men evenzeer uit het geloof leven als in de stilte van het bidvertrek. Is dit de vaste lijn, dan komt er rust en evenwichtigheid in het leven, terwijl onrust en onevenwichtigheid hun intrede doen, zoodra het geloofsleven in z'n isolement komt.

Hoe wordt het beter?

Het behoeft geen betoog, dat er van een krachtig èn rustig leven uit het geloof geen sprake kan zijn, zolang er niet is een persoonlijke *zekerheid des geloofs*. Terecht schreef reeds Dr H. Bavinck in "De zekerheid des geloofs": "Zolang wij niet vast en zeker gelooven, hebben wij altijd nog veel te veel met onszelf te doen, dan dat wij aan de werken der liefde tot God en den naaste onze aandacht zouden kunnen wijden. Het oog der ziel blijft dan steeds naar binnen geslagen, en ziet niet ruim en vrij in de gansche wereld rond. Wij hebben dan nog altijd in meerdere of mindere mate den geest der dienstbaarheid tot vreeze."

Het ligt niet in de bedoeling van deze brochure over deze "zekerheid des geloofs" breed uit te meten. Wel is het noodig — waar in deze bladzijden voortdurend gewezen is op een tekort aan leven uit het geloof, — dat op enkele dingen gewezen wordt waardoor zoowel het *geloofsbewustzijn* wordt gesterkt als — daaruit voortvloeiend — het *geloofsleven* tot krachtiger ontplooiing kan komen. Deze opmerkingen zijn ook weer hoogst onvolledig.

Om zich van zijn geloof klaar bewust te worden, en het ideaal van een krachtig geloofsleven te benaderen, dat eenvoudig uit 't geloof *leeft*, behoeft ik hier zeker niet te wijzen op de groote beteekenis van de genademiddelen, de bediening van Woord en Sacrament. Alle pogingen om buiten deze van God Zelf ingestelde middelen tot zekerheid over zijn geloof te geraken, zijn van te voren met vruchteloosheid geslagen. Woord en Sacrament kunnen niet vervangen worden, ook niet door de z.g.n. "stille tijd". Dat wil niet zeggen, dat deze stille tijd, een tijd van Schriftlezing, gebed en meditatie, alvorens men tot z'n dagtaak ingaat, waardeloos of overbodig mag heeten. Integendeel, hij is van het allergrootste belang, en uit de biografieën van de geloofshelden kan men lezen, welk een groote plaats zij daarvoor hebben ingeruimd. Hun kracht in het rumoer op de kampplaats van het leven lag in de stilte. Wanneer wij eiken morgen ons leven door God laten bepalen, en Hem vragen uit het geloof te mogen leven, zal daarmee tegelijk de zekerheid *over* en het leven *uit* het geloof groeien. Het een houdt met het ander gelijken tred. Daarin schijnt iets paradoxaals te liggen, maar het is niettemin de waarheid. Niet eiken dag angstvallig te tellen hoeveel vruchten er groeien aan den boom van ons geloof, maar steeds dieper te wortelen in Christus en te leven uit het leven van Christus, vruchten te dragen en te groeien is de weg om tot geloofsverzekerdheid te rijpen. Aan wie van zijn geloof uit de vruchten verzekerd wil zijn, kan het paradoxale advies gegeven: brengt dan vruchten voort! "Do it now" is het groote slagwoord ook voor de *geestelijke* welvaart. Hiermee hangt ten nauwste samen, dat men ook negatief alles uit den weg ruimt, wat de groei van het geloof tracht te belemmeren. Iemand heeft terecht opgemerkt, dat een kleine hand het licht van de groote zon kan tegenhouden, en zoo zijn er allerlei kleinigheden, boezemzonden, zorgvuldigheden des levens enz. die een ernstige belemmering vormen voor de ontplooiing van het geloof. Men moet die woekerplanten niet laten groeien, maar uit den weg ruimen en het zal in Gods kracht ook zeker gelukken, zij het niet in één keer.

Er is niets meer beangstigend, dan dat we zoo heel veel over ons zelf *heenleven*.

Ik wil in de tweede plaats in dit verband wijzen op de groote beteekenis van de beoefening van de *gemeenschap der heiligen*. Eén vurige kool die men isoleert, gaat uit, maar tezamen op een hoop geworpen, verspreiden ze een kostelijke warmte. Men kan gerust zeggen, dat deze gemeenschap practisch bitter weinig beoefend wordt, hetgeen *moet* uitloopen op het "uitblusschen van den Geest". De "officieele" gemeenschap der heiligen in de samenkomsten der geloovigen moet wel ontaarden in koude vormen, als ze niet wordt gevoed door de "officieuse", de intieme band der geloovigen onderling. Het is een merkwaardig en droevig verschijnsel, dat als een aantal geloovigen in gezelschap bijeen is, bijna nooit of slechts aarzelend een uitwisseling van gedachten over "het geloof" plaats vindt. Dan, ook al zou daarin verandering komen, dan is dat toch nog niet de beoefening van de gemeenschap der heiligen. Misschien wel van enkele "heiligen", die

men zelf als z'n intimi heeft uitgezocht, maar niet van "de" heiligen. Hier doen zich natuurlijk groote moeilijkheden voor. Niet alleen in een grooten kring, waar het contact van allen mèt allen schier onmogelijk is, maar niet minder in een kleinen kring, waar men elkander "te" goed kent. Ieder mensch begint van nature zich voor z'n medemensch te pantseren. Ook de geloovige voor z'n mede-geloovige. Toch is hier meer te bereiken dan menigeen zal vermoeden. Het pantser is niet van dat hechte maaksel als het schijnt, en in ieder hart leeft de onuitgesproken begeerte naar gemeenschap. U kent misschien in uw omgeving wel zoo'n eenzame. Indien u op zoek gaat in elk geval, zult u tot de ontstellende ontdekking komen, dat er veel meer "eenzamen" waren dan ge ooit had gedacht, ook in uw allernaaste omgeving. Spreekt u eens met hem of haar, met wie niemand ooit gesproken heeft. Zoekt u ze eens op en poog contact te krijgen. Laat uw vonk eens overspringen in die rookende vlaswiek, en laat uw geloof omgekeerd groeien door de ervaringen, óók door de bekommernissen van de anderen. U zult, door dit te doen, een nieuwe wereld ontdekken, een nieuwe taak vinden, maar ook uw eigen en anderer geloof doen groeien tot blijde zekerheid en zoo meehelpen het Koninkrijk Gods te doen komen.

In de derde plaats wilde ik nog graag even wijzen op het *belijden*, dat met het geloof onlosmakelijk verbonden is: met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid en met den mond *belijdt* men ter zaligheid. Het merkwaardige feit doet zich voor, dat de kerken in ons vaderland tjokvol "belijdende leden" zit, wier belijdenis zich beperkt heeft tot de openbare geloofsbelijdenis toen en toen.

De bedoeling van de roeping tot belijden zal toch wel een bredere zijn: de belijdenis van heel het leven. Dat we dit niet doen, maar zwijgen, is een der oorzaken van een kwijnend geestelijk bestaan. Zoals een belijdenis zonder geloof een bloem zonder stengel is, zal een geloof zonder belijdenis een treurwilg worden, terwijl juist door het vrijmoedig belijden en getuigen het geloof des harten aan kracht en bezieling wint. Zou dit zwijgen niet wijzen op een belangrijk defect, zooals uw radiotoestel zwijgt omdat de lamp kapot is?

Al het voorgaande kan tenslotte saamgevat in dit woord van den Heiland:

"Blijft in Mij, en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, zoo zij niet in den wijnstok blijft, alzoo ook gij niet, zoo gij in Mij niet blijft.

Ik ben de wijnstok, en gij zijt de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt gij niets doen." (Joh. 15:4, 5)

In de bewaring van dit gebod ligt de vernieuwing van ons leven en heel het geheim van het "leven uit het geloof".

Menschen Gods.

Voor den christen is de gansche wereld materiaal van zijn plicht.

De binnenkamer is niet de gansche woning waarin de geloovige leeft en verkeert. Veeleer is dat bidvertrek het uitgangspunt van zijn leven, waar hij in staat gesteld wordt om het gansche leven, huiselijk en burgerlijk, maatschappelijk en staatkundig, het leven voor kunst en wetenschap, te stempelen tot den dienst van God. Het koninkrijk Gods is niet alleen gelijk een parel, maar ook gelijk een zuurdeesem, dat het gansche deeg doorzuurt. Het geloof is tegelijk de weg ter zaligheid en de overwinning der wereld.

"Priester in 's Heeren tempel, is de geloovige dies koning over de gansche aarde. Omdat hij Christen is, is hij mensch in vollen, waarachtigen zin. Hij heeft de bloemen lief, die er groeien aan zijn voet, en bewondert de starren, die fonkelen boven zijn hoofd. Hij veracht de kunst niet, die hem eene kostelijke gave Gods is, en hij smaalt niet op de wetenschap, die hem een gift is van den Vader der lichten. Hij gelooft, dat alle schepsel Gods goed is en dat er niets verwerpelijck is, met dankzegging genomen zijnde. Hij werkt niet om succes, en werkt niet om loon, maar hij doet, wat zijne hand vindt om te doen, ziende in het gebod en blind in de toekomst. Hij doet goede werken, eer hij eraan denkt, en draagt vruchten, voordat hij het weet. Hij is een bloem gelijk, die onbewust haar liefelijken geur rondom zich verspreidt. Hij is in één woord een mensch Gods, tot alle goed werk volmaaktelijck toegerust. En wijl het leven hem Christus is, is hem straks het sterven gewin."

(H. Bavinck: De zekerheid des geloofs).